

Utdrag ur slutrapporten från Brukarrevisionsprojektet med tillhörande förslag till beslut (2014-11-13):

Förvärvade erfarenheter under projekttiden

De personer som genomgått brukarrevisionsutbildningen hade alla olika bakgrunder och olika erfarenheter. Inte alla revisorer har erfarenheter av egen ohälsa, utan har en värdefull brukarerfarenhet av att vara anhörig till en närstående med behov av vård och/eller omsorg. Majoriteten av de revisorer som utbildats har dock erfarenheter av egen ohälsa.

Många av de revisorer som utbildats inom ramen för detta projekt har många år bakom sig av egen ohälsa. De blickar nu framåt och befinner sig i återhämtningsprocesser. Återhämtning består många gånger av sköra processer, där tillbakagångar och misstro kan drabba den enskilde. Uppbyggnaden av en självständig brukarrevisionsverksamhet medför ett moraliskt långtgående åtagande som innebär att vi måste värna om de människor som värvas in i denna verksamhet. Det är ett ansvarstagande som behöver ligga högt på den regionala politiska agendan. Att genomgå en brukarrevisionsutbildning, har av många brukare upplevts såsom en kraftkälla där man fått träffa andra med liknade erfarenheter av vård och ohälsa. Men brukarna uppger också att ett åtagande som brukarrevisor inte bara ger upplevelser av empowerment¹ utan medför också ett tungt ansvar som många gånger också är förenade med stora krav. Många har under en längre tid befunnit sig utanför arbetsmarknaden och kanske också är ovana att arbeta i grupp. Det förekommer att man är ovan med att arbeta med datorer.

Gruppsammansättningen kan ibland bli fel, och ibland kanske inte alltid den rätta grupp känslan infinner sig så att man kan utföra ett bra arbete. Ibland styr det egna måendet hur mycket man orkar prestera. Det har också förekommit att revisorer uttryckt frustration över att inte handledningen från högskolan varit tillfredställande. Det har då t.ex. handlat om oklarheter kring arvoden och utbetalningar eller att inte den handledning som utgått från högskolan förmått att hjälpa brukarna att organisera sitt arbete med revisionen.

Sålunda, är det alltså viktigt att ha i åtanke att medverkan i en brukarrevison omfattar moment som för många är helt obekanta. Att planera, genomföra och slutföra en revision är en

¹ Begreppet empowerment beskrivs som ett ändrat förhållningssätt, ofta i samband med återhämtning, där individen utvecklar en egenmakt och en tro på sig själv som gör det möjligt att följa egna uppsatta mål, lösa egna problem och skaffa sig de resurser som behövs för att återta kontrollen över sitt liv (T.ex. Fossum, 2007). Green & Tones (2010) menar att begreppet empowerment är närbesläktat med begreppet salutogenes vars betydelse kan härledas till hälsa, frihet och utveckling (Aaron Antonovsky).

avancerad uppgift som kräver struktur och uthållighet av utföraren. Beställaren har förväntningar på att få en uppgift utförd och ibland kan balansgången mellan prestation, brukarstyrning och den egna hälsan vara svår att bemästra.

Andra reflektioner som gjorts under projektiden är den speciella kontext som omger vårt län och hur det påverkar arbetet med att skapa hållbara stödstrukturer runt brukarrevisionsverksamheten. Dalarnas län är ett glesbygdslän som till ytan består av stora kommuner med små invånarantal. Det är ofta långa resvägar mellan de olika orterna och dessa förhållanden försvårar naturligtvis för brukarorganisationernas möjligheter att etablera sig. Länets specifika kontext gör att det inte går att jämföra hur brukarorganisationer och intresseföreningar i andra mer tätortsbefolkade län, har möjligheter att stötta den här typen av brukarmedverkansprojekt. Vid litteraturgenomgångar på området framgår att många län arbetar under helt olika förutsättningar när det gäller att öka brukarmedverkan i sina vård- och serviceverksamheter. Det innebär också att förutsättningen och förmågan att öka brukarmedverkan på ett långsiktigt sätt, skiljer sig mellan länen. Denna omständighet medför att det inte är lätt att implementera en modell som används från ett län till ett annat. Tilläggas bör också att i detta brukarrevisionsprojekt är länets norra brukarorganisationer inte representerade, vilket får ses både som en brist och en stor nackdel. Detta eftersom fler samlade brukarrevisorer tillsammans bildar den hållbara struktur som detta projekt så väl behöver och eftersträvar.

Fokusgruppsintervjuer

Under projektiden har ett antal fokusgruppsintervjuer genomförts med revisorerna. Detta har skett efter varje brukarutbildningsgenomgång, det vill säga vid tre tillfällen under projektiden. Det är Jennie Vinter som har organiserat och genomfört intervjuerna och det har i varje fokusgrupp ingått 6 revisorer, totalt har 18 revisorer intervjuats² Det yttersta syftet med dessa intervjuer har varit att samla in erfarenheter och synpunkter kring revisorernas upplevelse av att ha deltagit i utbildning och revision. Utifrån en preliminär sammanställning av fokusgruppsintervjuerna redogör revisorerna för följande upplevelser:

² Fokusgruppsintervjuernas yttersta syfte har varit att utvärdera hur brukarrevisorerna upplevt utbildningen. Brukarrevisorerna har fått information om att intervjumaterialet eventuellt kommer att användas i en magisteruppsats som Jenny Vinter planerar för. Varje fokusgruppsintervju har pågått i ca 1- 1½ timme och har skett i anslutning till utbildningens sista dag, d.v.s. dag 4.

Reflektioner kring brukarrevisionsutbildningen i sin helhet

Ny kunskap, mycket glädje och möjligheter till utveckling. Intressant att se hur olika revisioner kan vara så olika att arbeta med och att utföra. Revisorerna önskar mer tid för att arbeta med gruppkänsla och grupptillhörighet.

Reflektioner kring revisionsarbetet

Revisorerna uppger att de anser sig behöva mer träning i att intervjua och att användande av intervjuguide har varit ett bra hjälpmedel. Arbetet med att intervjua brukare har varit mycket intressant. Flera revisorer nämner dock det angelägna i att få samlas och reflektera efter intervjuerna. Revisorerna uppskattar handlingen som utgått från högskolan. De anser att de är i behov av stöd och hjälp med att hålla ”deadlines” i de olika arbetsfaserna. Revisorerna uppger att det är svårt med att behålla kontinuitet i gruppen, många gruppmedlemmar ”faller bort” under en revision och ibland kan det endast vara en eller två revisorer kvar som arbetar och färdigställer rapporten. Ett genomgående problem med att utföra en revision är att många revisorer är ovana vid att hantera en dator, vilket leder till problem i flera olika avseenden.

Reflektioner kring högskolans roll

Revisorerna har tyckt att det är viktigt att få positiv feedback på sitt arbete. Det framkommer att man överlag anser att stödet från Högskolan har känts tryggt att ha när man så småningom ska ut och träffa verksamheten som man skall göra revision på. Revisorerna uppger att det varit viktigt för dem att känna att arbetet är självständigt utfört från deras sida, samtidigt har det varit skönt att ha med sin handledare från högskolan vid de första besöken i verksamheten, även om handledaren själv inte medverkat aktivt utan bara funnits med ”ute i korridoren”. Vid något tillfälle när man snabbt önskat få tag i sin handledare, har det inte gått och det har känts frustrerande. Revisorerna uppger att de stöd de fått i själva rapportskivandet har varit oerhört viktigt, eftersom man själv har haft så lite kunskaper kring hur strukturen på en rapport kan se ut. Framgår också att många revisorer känner sig osäkra kring förslaget att fasa ut Högskolan till förmån för annan organisationsform. Osäkerheten beror på att de är rädda att de framåt inte får de stöd i revisionsarbetet som utgått från Högskolans sida.

Reflektioner kring brukarrevisionens framtid

Revisorerna vill att det för allmänheten mer tydligt beskrivs vad en brukarrevision är. De anser att länets brukarrevisionsverksamhet är i behov av mer marknadsföring. Förslag från revisorerna är också en informativ hemsida där det också finns information om de som hittills är utbildade revisorer. Det är viktigt att ”brukarrevisionsbanken” hålls levande, t.ex. genom återkommande formella- och informella möten, och att man på sådana möten får möjligheter att ta del av varandras revisioner och de resultat som framkommer. Vidare framkommer att revisorerna anser att det är värdefullt att matcha olika personligheter inför en revision, för att bättre kunna finna en grupp där människor kompletterar varandra. Vissa av revisorerna uppger att de kan tänka sig att vara en ”reservperson” vid en revision, detta vid tillfällen då en grupp haft revisorer som av någon anledning inte kunnat fullfölja uppdraget. Framgår också att revisorerna anser att en slutförd revision tar på krafterna och att man behöver vila mellan uppdragen.

Övriga reflektioner

Många revisorer uppger att de drabbats av en ekonomisk ”oro” när de tar sig an uppdraget som brukarrevisor. Många har sin försörjning inom ramen för socialförsäkringssystemet och det innebär i de allra flesta fall att de inte har rätt att ha andra inkomster än de som utgår från t.ex. Försäkringskassan. En vid-sidan-om inkomst kan därmed leda till ett ifrågasättande från den myndighet som bistår med en revisors försörjning.

Beaktanden kring delaktighet och brukarinflytande

Som tidigare nämnts, har en viktig målsättning med detta projekt varit att beakta och säkerställa att brukarrevisionerna verkligen är brukarstyrda brukarrevisioner. Denna ambition har följt som en röd tråd under hela projekttiden och har uppmärksamats genom att arbetet kontinuerligt har kommunicerats med brukarrevisorerna. Detta har dels skett genom fokusgruppsintervjuer, dels genom inhämtande av synpunkter från erfarenhetspanelens möten, dels genom brukarrevisionsnätverksträffen och dels genom att denna rapport, vid två tillfällen (oktober 2014 samt december 2014) var ute på ”remiss” hos brukarrevisorerna.

Sammanfattningsvis har högskolans strävan varit att inte styra utan att fokusera på att handleda brukarrevisorerna i deras revisionsarbete.

Förslag på framtida, ny organisation för brukarrevisionsarbetet i Dalarnas län

Aktuell slutrapport för en ökad brukarmedverkan kommer att presenteras på SUD-rådet i november 2014. I rapporten kommer två förslag att presenteras med syfte att skapa förutsättningar för långsiktig hållbarhet och utveckling inom området ökat brukarinflytande i länet. Alternativen har utformats i dialog med representanter från vuxenpsykiatrin, studieförbundet Vuxenskolan samt utbildade brukarrevisorer. SUD rådet föreslås fatta ett beslut utifrån nedanstående två alternativ:

Alternativ 1.

I enlighet med det förslag som utarbetats av arbetsgruppen som arbetat på uppdrag av länsstyrgruppen för psykiatri: Högskolan utbildar brukarrevisorer och handleder på visst antal timmar räknat på två revisioner/år. Två brukarsamordnare anställs på 50 % vardera med studieförbundet vuxenskolan som arbetsgivare. Studieförbundet erbjuder cirklar för metodträning i intervjuteknik, datakunskap m.m. för revisorerna. Förbundet står även för återkommande anordnande av brukarrevisionsnätverksdagar. Brukarsamordnares uppgifter blir bl.a. att samordna utbildade revisorer, informera och tillsammans med studieförbundet ansvara för det administrativa omkring revisionerna. Brukarsamordnarna bistår förbundet i anordnande av brukarrevisionsnätverksdagar. Region Dalarna ger ett ekonomiskt stöd till brukarsamordnartjänsterna och kommuner och landsting budgeterar och planerar för att som en del av kvalitetsarbetet, med viss regelbundenhet genomföra brukarrevisorer. Den verksamhet som är beställare av en revision är även den som arvoderar. I arbetsgruppens (not) förslag ingår även att utbilda och engagera mentorer i vård och stöd. **OBS!** Under en omställningstid behålls projektet kvar i nuvarande form, dock senast övergång i ny organisation i juni år 2015.

Alternativ 2.

Region Dalarna anställer brukare på viss procent för uppdrag som samordnare av brukarrevisionsarbetet. Region Dalarna ger ett ekonomiskt stöd till brukarsamordnartjänsterna och kommunerna (50 000 kr/år) och landsting (50 000 kr/år) budgeterar och planerar för att som en del av kvalitetsarbetet, med viss regelbundenhet genomföra brukarrevisorer. Den

verksamhet som är beställare av en revision är även den som arvoderar. Högskolan utbildar brukarrevisorer och handleder på vissa timmar. **OBS!** Under en omställningstid behålls projektet kvar i nuvarande form, dock senast övergång i ny organisation i juni år 2015.

Viktigt att beakta vid beslutsfattandet

Högskolan Dalarna bör inom föreslagna tid fasas ut från projektet av en viktig anledning.

Målsättningen med detta projekt är att beakta och säkerställa att brukarrevisonerna verkligen är brukarstyrda brukarrevisorer. Högskolans roll kan innebära en risk för att brukarinflytandet begränsas och att brukarrevisonerna utförs på villkor som utgår från Högskolan. För att säkerställa att framtida brukarrevisorer verkligen omfattas av ett brukarstyrt inflytande, bör länets brukarrevisionsverksamhet istället hitta starka och fungerande samarbetsformer med de brukarorganisationer som finns att tillgå, både på ett regionalt och på ett nationellt plan.

Huvuddragen i Högskolans framtida engagemang i brukarrevisionsverksamheten skulle därför förslagsvis kunna utgå enligt följande:

Förslag på framtida roll för högskolan och kostnad för alternativ 1 och 2

1. Genomföra en årlig brukarutbildningsgenomgång på Högskolan
2. Medverka vid nätverksträffar anordnade av studieförbund eller samordnare en-två ggr/år
3. Handleda revisorer som önskar det vid två revisioner/år

Högskolans uppdrag som handledare skulle kunna omfattas av att vara ett bollplank vid de fyra arbetsfaserna vid en brukarrevison:

- Förberedelsefasen
- Genomförandet
- Analys- och rapportskrivande
- Återrapporteringsfasen

Beräknad kostnad för respektive alternativ motsvarar 10 %

Förslag uppdrag under en övergångsperiod januari-juni 2015

1. Genomföra en brukarutbildning på Högskolan
2. Under våren 2015, anordna en kompetensutvecklingsdag för utbildade brukarrevisorer

3. Handleda revisorer som önskar det - två revisioner under våren 2015

4. Högskolan bistår i processarbetet under uppbyggnadsskedet under perioden jan-juni 2015

Beräknad kostnad för förslag till uppdrag under perioden januari -juni år 2015 är 20 %

Slutord

Det finns ett stort engagemang från brukarhåll att bidra med kunskaper och egen tid för att skapa en hållbar och stark brukarevisionsverksamhet i länet. De tjugo personer som genomgått brukarrevisionsutbildningen har visat ett stort intresse och varit mycket ödmjukt inställda till uppgiften. De personal som deltagit från högskolans sida är djupt tacksamma för den generositet och den öppenhet som vi mötts av från våra värdefulla revisorer. Det har varit en förmån att få samverka med Er revisor kring detta angelägna utvecklingsområde. Mötet med Er har gett oss nya och ovärderliga kunskaper som är särskilt viktiga att ha vid alla typer av människovårdande yrken. Vi kommer att ha stor nytta av dessa kunskaper i vår utbildning av framtida socionomer. Ni har tålmodigt och ytterst kompetent klarat av den grannliga uppgiften att bidra till ett antal vård- och serviceenheters framtida verksamhetsutveckling.